

Αρμενιστής

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2023)

Αρμενιστής

ΦΩΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΒΗΣΤΗΚΕ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΔΑ
ΣΟΥ

Φωτεινή Κοτσογλανίδη

Copyright © 2023, Φωτεινή Κοτσογλανίδη

Άδεια χρήσης <https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4/#>.

Φωτεινή Κοτσογλανίδη

ΦΩΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΒΗΣΤΗΚΕ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΔΑ ΣΟΥ

Μικρασία...

μάννα Γη...

έμεινε εκεί η καρδιά...

έμεινε να φυλάει τους άταφους νεκρούς μας...

έμεινε να φυλάει τα όμορφα χρόνια μας, τις

χαρές και τα γλέντια μας...

έμεινε να φυλάει τα σπίτια μας και τα

περιβόλια μας...

έμεινε να φυλάει τις εκκλησίες μας και τον

αρχαίο πολιτισμό μας...

Όμως οι ξεριζωμένοι, οι διωγμένοι, αυτοί που

έφτασαν στο απέναντι φλούδι της γης, στη μάννα Ελλάδα, έπρεπε να στερεωθούν στα πόδια τους, να στηρίζουν ο ένας τον άλλον.

Τι πόνος, τι φτώχεια, τι εξαθλίωση!

Έτσι, φάνηκε στην αρχή, αλλά αυτοί οι ξενομερίτες, οι πρόσφυγες έφεραν μαζί τους το μεγάλο θησαυρό τους, τον ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ τους.

Αυτόν άπλωσαν στον ξένο τόπο και με αυτόν πορεύτηκαν, με αυτόν έζησαν και με αυτόν σκέπασαν και τους αδελφούς τους τους Έλληνες.

Ο Μικρασιάτικος πολιτισμός μπόλιασε τους πάντες και τα πάντα.

Άλλαξαν τα πάντα, στα γράμματα, στις τέχνες, στην οικονομία, στα ήθη και στα έθιμα.

Ήρθαν άνθρωποι φωτισμένοι, προικισμένοι με ιδιαίτερες αρετές και δεξιότητες, με νέες και φρέσκιες ιδέες για όλα τα θέματα. Ακόμα και η μαγειρική τους, έφερε επανάσταση με τα μπαχάρια και την ιδιαίτερη τεχνική της. Οι επιρροές στη λεγόμενη «ελληνική κουζίνα» ήταν μεγάλες: παστουρμάς, σουτζουκάκια, παπουτσάκια, ιμάμ, μπριάμ, ντολμαδάκια, μελιτζανοσαλάτα, είναι οι πιο γνωστές νοστιμιές, που έφεραν οι πρόσφυγες και διαδόθηκαν σε κάθε γωνιά της Ελλάδας.

Η πορεία των Μικρασιατών από την καταστροφή προς τη μητροπολιτική Ελλάδα, ήταν μια πορεία που από τη θυσία, μας έφερε στην υψηλή δημιουργία.

Ας δούμε λίγο αυτή την πλούσια πολιτισμική παράδοση. Προερχόμενοι οι Μικρασιάτες από περιοχές στις οποίες λειτουργούσαν σημαντικά

Ιταλικός χάρτης της Αναγέννησης, των Νήσων του Βορείου Αιγαίου και της Δυτικής Μικράς Ασίας.
(πηγή: www.periklisdelligiannis.wordpress.com)

εκπαιδευτικά ιδρύματα και εκτεταμένο σχολικό δίκτυο, με τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα τους, αναζωογόνησαν το Ελλαδικό πολιτισμικό τοπίο, με νέες αντιλήψεις και πολιτισμικές αξίες.

Το 1922 θεωρείται σημαντικός σταθμός για τη λογοτεχνία. Οι λογοτέχνες της νέας γενιάς αναζητούν διαφορετικά «εργαλεία», για να αποδώσουν ορθά αυτό που έγινε, αναζητούν νέες αρχές, αναθεωρούν τα ιδανικά τους και επαναπροσδιορίζουν την «ελληνικότητα» σε σχέση με το αρχαίο παρελθόν της και τον σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Η μουσική τους, το σμυρναϊκό τραγούδι, επηρέασε τα λαϊκά στρώματα, παρέχοντας νέους τρόπους έκφρασης. Ο μικρασιατικός αστικός πληθυσμός, προστιθέμενος στον Ελληνικό αστικό πληθυσμό, καθόρισε τη σύζευξη του σμυρναϊκού με το ρεμπέτικο. Αυτό όμως είχε ως συνέπεια να γίνει ευρύτερα αποδεκτό και να περάσει στην περίοδο της επώνυμης πλέον δημιουργίας του.

Με την είσοδο του ρεμπέτικου στη δισκογραφία, η θεματολογία των τραγουδιών διευρύνθηκε, υποχώρησαν οι λεκτικοί ιδιωτισμοί και η μουσική ορχήστρα εμπλουτίστηκε με τον μπαγλαμά, τα σάζια, τους ταμπουράδες, το βιολί, το ούτι, το κανονάκι, την πολιτική λύρα, τα ζίλια.

Μαζί έφτασαν και οι νυχτωδίες, τα τραγούδια που προορίζονταν για διασκέδαση, αλλά και τα βαδιστικά άσματα, τραγούδια δηλαδή που λέγονταν, όταν έφευγαν από ένα γλέντι ή μετά τα αρραβωνιάσματα, πολλά από τα οποία είναι δημοφιλή ακόμα και σήμερα όπως: Το "Σ' αγαπώ γιατί είσ' ωραία", το "Τίκι τίκι τακ", το "Από τα πολλά που μου 'χεις καμωμένα"... και άλλα πολλά.

Οι πρόσφυγες έφεραν ένα σημαντικό πνευματικό κεφάλαιο.

Εκατοντάδες ηθοποιοί, συγγραφείς, δημοσιογράφοι, επιστήμονες αιματοδότησαν την αναιμική πνευματική και καλλιτεχνική ζωή της Ελλάδος. Αλλά και το λαϊκό προσφυγικό στοιχείο, έφερε μαζί του τον λαϊκό πολιτισμό, που ενσωματώθηκε με τα ντόπια πολιτιστικά στοιχεία και έδωσε ανυπέβλητα δείγματα λαϊκού πολιτισμού, ο χασάπικος χορός είναι ο μακελάρικος χορός των Βυζαντινών και το ζεϊμπέκικο είναι ο αρχαίος θρακικός χορός συνδεδεμένος με τη λατρεία του Διός Μπέκου (Ζευσ Μπέκος) που ήταν ευρύτατα διαδεδομένος στην περιοχή του Αϊδινίου.

Πέραν της μουσικής και της λογοτεχνίας, ο χορός, η διατροφή, η ενδυμασία και τα κοινωνικά έθιμα εμπλούτισαν την ελληνική παράδοση και την επιστήμη της λαογραφίας.

Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες ήταν ντυμένοι με ευρωπαϊκά ρούχα και όχι με παραδοσιακές φορεσιές, όπως επίσης έφεραν και ποιοτικά υφάσματα, για να ράβουν τα ενδύματά τους,

όπως ταφτάδες, ατλάζια και μετάξι, ενώ οι Καππαδόκες - εξάιρετοι κλωστοϋφαντουργοί - ήταν εκείνοι που έφεραν στα ελληνικά σπίτια τα χαλιά.

Ο προσφυγικός κόσμος υπήρξε η ατμομηχανή της σύγχρονης Ελλάδας.

Οι ξεριζωμένοι πρόσφυγες, επούλωσαν πληθυσμιακά κενά και θωράκισαν αμυντικά τις περιοχές της Θράκης και της Μακεδονίας.

Οι πρόσφυγες, αν και δεν ήταν όλοι αγροτικής προελεύσεως, αξιοποίησαν τις εύφορες περιοχές με ιδιαίτερη επίδοση στην καπνοκαλλιέργεια και το καπνεμπόριο.

Έφεραν μαζί τους ένα προοδευτικό κοινωνικοπολιτικό πνεύμα που τους έκανε πρωτοπόρους.

Η προσφυγιά έδωσε άφθονα εργατικά χέρια στη βιομηχανία και βιοτεχνία, έτσι που οι προσφυγικοί συνοικισμοί είχαν μετατραπεί σε αξιόλογες βιομηχανικές και βιοτεχνικές περιοχές.

Οι πρόσφυγες πρωτοπόρησαν και στον αθλητισμό, όπως και στον γυναικείο αθλητικό τομέα. Ο Εθνομάρτυρας Χρυσόστομος Σμύρνης, έκανε υποχρεωτική σ' όλα τα σχολεία τη γυμναστική κι από τότε αρχίζει η ανάπτυξη του γυναικείου αθλητισμού. Η καλαθοσφαίριση και η πετόσφαιρα (βόλεϊ) ήταν άγνωστα στην Ελλάδα πριν από την άφιξη των προσφύγων.

Η γυναίκα αρχίζει να χειραφετείται από τη στιγμή που οι προσφυγοπούλες για να ζήσουν την οικογένειά τους μπαίνουν στις φάμπρικές, διευθύνουν επιχειρήσεις και ανοίγουν τις πύλες των ανωτάτων πνευματικών ιδρυμάτων.

Σήμερα μένουμε έκθαμβοι από τους προσφυγικούς ναούς και βλέπουμε στις εκκλησίες ή στα μουσεία τα πολύτιμα βιβλία και τις γιγαντιαίες εικόνες που μετέφεραν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα, που για να μεταφερθούν, έπρεπε να τις κρατούν δύο άνθρωποι κι έτσι οι πρόσφυγες προτίμησαν να σώσουν τα ιερά παρά τα οικιακά τους σκεύη. Μαζί τους ξαναζωντάνεψε η παράδοση στην αγιογραφία χάρις στον Κόντογλου αλλά και η ψαλτική.

Οι προσφυγικές γειτονιές συμπυκνώνουν μνήμες και ιστορία, διατηρώντας μάλιστα την ανθρώπινη κλίμακα και τον κοινωνικό χώρο σε ένα οικιστικό περιβάλλον που διαρκώς επιδεινώνεται. Δυστυχώς, στο όνομα του εξωραϊσμού και του εκσυγχρονισμού απειλούνται σήμερα με αφανισμό. Η διατήρηση και αναβάθμισή τους είναι απαραίτητος παράγων ουσιαστικής διατήρησης της μνήμης.

Σήμερα, δεν μιλάμε για χαμένες πατρίδες αλλά για αλησμόνητες πατρίδες, που πεθαίνουν μόνο όταν τις ξεχνάμε.

Άστοχες πολιτικές κινήσεις και στρατιωτικές επιχειρήσεις, Ελλήνων ανόητων πολιτικών και στρατιωτικών, καλλιέργησαν τις προϋποθέσεις και τις αντίξοες στρατιωτικές συνθήκες εκστρατείας, ώστε να χάσουμε την ιερή Γη των προγόνων μας. Το φταίξιμο ήταν δικό μας.

Εθνικά σφάλματα αναπότρεπτης καταστροφής από άμυαλους πολιτικούς και “άκαπνους” στρατιωτικούς.

Σκοτεινός ο ρόλος του διοικητή της Σμύρνης Στεργιάδη.

Απορίας άξια η απόφαση του Ελευθερίου Βενιζέλου να προκηρύξει βουλευτικές εκλογές (και να τις χάσει).

Αινιγματικά καταστροφική η εξωτερική πολιτική της τότε ελληνικής βασιλικής δυναστείας. Εχθρικός διπλωματικά ο ρόλος των δυτικοευρωπαϊκών τότε συμμαχικών δυνάμεων έναντι των Ελλήνων.

Χρησιμοποιήθηκαν (αυτός ο πανάρχαιος Ελληνισμός της Γης της Ιωνίας) σαν πρόβατα επί σφαγή στην στρατιωτική και διπλωματική σκακιέρα των τότε ευρωπαϊκών πολιτικών και οικονομικών δυνάμεων.

Μείναμε μόνοι μας, υπερεκτιμώντας τις στρατιωτικές και πολιτικές μας δυνάμεις.

Έρμια πιόνια ξένων συμφερόντων.

Ο Κεμάλ έπραξε ό τι πίστευε ορθό για την φυλή και την χώρα του, αντίθετα με εμάς, που ακόμα και σήμερα, προσπαθούμε να κατανοήσουμε, αν ήταν δίκαιη η Δίκη των Έξι.

Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας καταστράφηκε.

Χάθηκαν οι γελαστοί άνθρωποι

από τις αυλές που έπαιζαν και τραγουδούσαν,

από τα σοκάκια που περιδιάβαιναν τις σχόλες τους,

από τα σχολεία που φοιτούσαν,

από τα εμπορικά μαγαζιά που πωλούσαν την πραμάτεια τους,

από τα κέντρα πολιτισμού που ίδρυσαν, συνεχίζοντας μια παράδοση αιώνων Ελληνικού διαφωτισμού.

Ερημώθηκαν οι Ναοί τους, που στέγαζαν τις ελπίδες της φυλής και του γένους.

Μέσα στο δισάκι της μνήμης τους, φύλαγαν φυλαχτό τις ευχές των παππούδων τους και τις ιερές θρησκευτικές τους εικόνες, τους προστάτες αγίους τους, ελπίδα της τσακισμένης ζωής τους.

Βασανισμένοι και πεινασμένοι, ταλαιπωρημένοι και εξαθλιωμένοι, ξεριζωμένοι και ρακένδυτοι, με αγνοούμενα τα περισσότερα μέλη των οικογενειών τους ή σκοτωμένα, βάδισαν τον δρόμο της προσφυγιάς με καρτερία, αδικημένη υπερηφάνεια, όμως θαρραλέα ηττημένοι.

Αλυχτούν οι όμοροι γείτονες «εχθροί»,

καιροφυλακτούν οι ξένοι δήθεν προστάτες μας,

παραμονεύουν οι δυνάστες το μοιραίο από εμάς και πάλι λάθος.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, τον «υπερασπιστή» των χαμένων δικαίων ανέλαβε ο ποιητικός δημοτικός, λαϊκός και ο λόγιος λόγος.

Χιλιάδες σελίδες γράφτηκαν σε πεζό ή έμμετρο λόγο στις οποίες θρηνούνται οι χαμένες πατρίδες, που αναφέρονται στις δοξασμένες ιστορικές στιγμές τους, στα ηρωικά κατορθώματά των κατοίκων που έζησαν για χρόνια εκεί και μεγαλούργησαν. Θρύλοι και παινέματα για την πληγωμένη Ρωμιοσύνη.

Μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα, αφηγήσεις, εξιστορήσεις, απομνημονεύματα, θρήνοι, ελεγείες, μοιρολόγια, τραγούδια λαϊκά, στίχοι και ρεμπέτικα, παραμύθια και θρύλοι, συναξάρια πίστης και ζωής απλών ανθρώπων, Ελλήνων Μικρασιατών, εικονογραφούνται με πόνο και δάκρυ, στεναγμό και κρυφό σπαραγμό, νοσταλγία και ελπίδα. Εξιστορούν την ζωή, τα κάλλη του φυσικού τοπίου της Μικρασιατικής Γης. Συνήθειες καθημερινές, κοινωνικών σχέσεων, εμπορικών δραστηριοτήτων.

Οικογενειακές στιγμές και θρησκευτικές παραδόσεις των Ελληνικών κοινοτήτων, υπερηφανεύονται για την αρχιτεκτονική των σπιτιών τους, την ίδρυση των σχολείων τους, την πλούσια παιδεία τους.

Και μετά...

Μοίρα κακιά για τον Ελληνισμό...

Ο μοιραίος πόλεμος...

Η άφρονη εκστρατεία...

Ο ξεριζωμός και ο διωγμός...

Οι καπνοί της φωτιάς...

Το άταχτο φευγικό των Ελλήνων από τις εστίες τους.

Η προσφυγιά και η εγκατάσταση στα νέα Ελληνικά χώματα.

Εκατοντάδες οι Μικρασιάτες συγγραφείς και ποιητές που έγραψαν για την Μικρασιατική Καταστροφή και τα επακόλουθά της με νόστο και αγάπη.

Γη της Ιωνίας, που άντεξες πάνω από 2000 χρόνια τον πονεμένο, αλλά και ηρωικό βίο, τους καημούς των Ελλήνων, και αλώθηκες μέσα στις φλόγες και τους καπνούς.

Ερείπια ζωής που έμειναν αλειτούργητα μετά το 1922.

Τάφοι προγονικοί που έσβησε το καντήλι τους.

Τοιχογραφίες ναών ιερές που καπνιστήκατε από αλλόθρησκα χέρια.

Αρχοντικά που ερημώσατε κάτω από το άγρυπνο φουρτουνιασμένο βλέμμα του Αιγαίου πελάγους.

Ναοί που μείνατε έρημοι μέσα στην λευκότητα της μεταφυσικής σας ελπίδας.

Φως της Ιωνίας που σβήστηκε η Ελληνική δάδα σου.

Φωνές Ελληνικές των απέναντι παραλιών που δεν ακούγεστε πια.

Προσευχές που μείνατε μετέωρες μεταξύ ουρανού και καταστροφής.

Διωγμένες μαυρομαντιλούσες μανάδες που αντέξατε την προσφυγιά, κρατήσατε ζωντανή την ιερή μνήμη ζωής των Ελλήνων.

Πρόγονοι παππούδες Ίωνες, που ο αχός της σκέψης σας, έρχεται σαν δροσουλίτης, να μας υπενθυμίσει το τι χάθηκε και πως.

Τα πάντα μέσα στην Ελληνική Ιστορία μετατρέπονται σε ιερή μνήμη και πίστη ελπίδας.

Το χρέος που δεν ξεχνιέται και δεν ξεπληρώνεται.

Μεταλαμπαδευτήκαμε σε Ελληνικά χώματα της απέναντι όχθης και ριζώσαμε με ταπεινότητα αλλά και δημιουργική υπερηφάνεια.

Η Μικρασιατική Τραγωδία άλλαξε την ροή της Ελληνικής ιστορίας. Ο Μικρασιατικός ελληνισμός διασπάρθηκε σε «θετές» πατρίδες, διασκορπίστηκε σε άλλες εστίες του Ελληνισμού, χωρίς δυνατότητα επιστροφής.

Το δάκρυ έγινε ποίημα,

ο καημός στίχος,

ο πόνος ελεγεία,

ο ξεριζωμός μυθιστόρημα,

ο διωγμός διήγημα,

η αιμάσσοισα μνήμη ποίηση,

η ζωή θρηνητικό τραγούδι.

Η προσωπική βίωση αυτών των φρικτών για τον Ελληνισμό ιστορικών γεγονότων, έγινε μελάνι, με το οποίο γράφτηκαν οι συγγραφικές κατοπινές μαρτυρίες των Ελλήνων Μικρασιατών.

Η Μικρασιατική τραγωδία δεν είναι η τραγωδία μιας γενιάς ή ενός αρχοντικού οίκου, μιας βασιλικής δυναστείας, αλλά η τραγωδία ενός ολόκληρου Έθνους στα 1922, που συνεχίζεται μέσα στα ποιήματα, τα τραγούδια και τα πεζά κείμενα, τις διηγήσεις και τις αφηγήσεις που διαβάζουμε εμείς οι κατοπινοί Έλληνες.

Αυτό το ασύλληπτο και φοβερό που συνέβη στον Ελληνισμό μέσα στο διάβα της ιστορίας, διατηρείται ζωντανό σαν υποχρεωτική εξιλέωση στις μνήμες των μεταγενεστέρων.

Είναι η ποιητική άσβεστη φλόγα που ανάβει τον φάρο της εθνικής μας συνείδησης.

Τα ποιήματα είναι οι οιμωγές της γης της Ιωνίας καθώς ορφάνεψε από τα παιδιά της.

Είναι η βουβή οργή του χώρου της Μικρασίας που στέγνωσε από πολιτισμό και ξεράθηκε από πίστη.

Φωνές πονεμένες ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα και δεν αντέχουν να λησμονήσουν.
Ποιήματα, εικονίσματα, με αναμμένο της μνήμης το κεράκι.
Μέτοχοι και αμέτοχοι όλοι στο κοινό γαϊτανάκι της Ιστορίας, που μας υπενθυμίζει από πού
προερχόμαστε και τι επιθυμούμε.
Αλήθειες τραγικότητας βίου μέσα στον χρόνο.
Ντοκουμέντα καθαγιασμένα μιας κοινής πορείας προς το αύριο.
Τα ποιήματα είναι παραμύθια ιστορικής μνήμης που λέγονται σαν παραμύθι από γενιά σε
γενιά. Νυν και Αεί. Κάθε ποίημα έχει την αξία του, κάθε λέξη την σημασία της, κάθε στροφή
την βαρύτητά της, κάθε στίχος την ιερότητά του.
Ποιητικές αφηγήσεις που μας υπενθυμίζουν που και σε ποια ιερά χώματα αναπαύονται οι
Έλληνες μεγάλοι ανώνυμοι, οι ακρίτες των Ελληνισμού.

Μικρασία...

μάννα Γη...

έμεινε εκεί η καρδιά...

έμεινε να φυλάει τους άταφους νεκρούς μας...

έμεινε να φυλάει τα όμορφα χρόνια μας, τις χαρές και τα γλέντια μας...

έμεινε να φυλάει τα σπίτια μας και τα περιβόλια μας...

έμεινε να φυλάει τις εκκλησίες μας και τον αρχαίο πολιτισμό μας...

Μικρασία είσαι για πάντα δική μας, για πάντα στην επίγεια ζωή μας!